

toorn (Tessell), J.
Leiden). — Tjerk
cl. Dordrecht). —
erhagen te Koe-
E. Loen te Grijs-
J. W. Margadant

ir.

maal de rubriek
gereed, achter-

en

en, zoo de
ers
NSBACH

K.

eniglog

inderen,
en
LANSBACH.

len wij verblijd
welgeschapen

SER.
ERSMA.

orspoedig be-
SCHELLING,

ADT M. F.

1.

ere onzen God,
loedverwanten
ede den zegen
s toe te wen-
thvereeniging,
arten u allen

N. HAM.
N. HAM.
VAN ZETTEN.

kerken,
rachtigst van
s van ALEX.

rijscourant,
N, agent voor
(282)

A

YNODE

ROE KERKEN,
oht,

ELTE.

VORMSER.

E
bandel.

1.
ECHT.

Ecclesiastieke

leerdheid 4 dl.

ood door den

in dergelijke

IG.

is en Kerk-

cheen;

storie"

AN 1869,

JA.

ol te Kampen.
st 50 cent.

stellen in de
ing tusschen
leerenden, en
node te Assen
van dit zeer

n
stapelle.

de Gods.

gesteld.

r en de
el.

tegen?

claren f 9.50.
t & ZOON.
MDUKKERIJ,
TERDAM.

De Heraut

VAN DE

Gereformeerde Kerken in Nederland.

Het auteursrecht van den inhoud van dit blad wordt verzekerd overeenkomstig de wet van 28 Juni 1881 (Staatsblad N. 124).

Dit blad wordt geregeld des Vrijdags aan de gebouwen verzonden.
Bijdragen van medewerkers, ingezonden stukken en alles wat verder den inhoud van dit blad betreft, te adresseren aan de REDACTIE, Abonnementen en Advertenties aan de ADMINISTRATIE van De Heraut, Warmoesstraat 106, Amsterdam.
Insendingen die later dan Donderdag 's namiddags te 12 ure worden ontvangen kunnen voor het nummer van die week niet meer in aanmerking komen.

Zondag 19 Augustus 1888. N° 556

Abonnementsprijs: franco aan huis, per drie maanden f 1.20. Afzonderlijke nummers aan het Bureau 10 Cent.
Abonnementen worden aangenomen door alle Boekhandelaren. Postdirecteuren enz. en aan het Bureau, Warmoesstraat 106, te Amsterdam.
Advertentie: van 1 tot 6 regels 80 Cent; voor elke regel met 15 Cent.
Aanvragen en vermelding van liefdegaven en Verslagen van Vereenigingen 10 Ct. per regel

„Komt tot de bruiloft.”

Wederom zond hij andere dienstknechten uit, zeggende: „Ziet, ik heb mijn middagmaal bereid, mijne ossen, en de gemeste beesten zijn geslacht, en alle dingen zijn gereed; komt tot de bruiloft.” Matth. 22:4.

Reeds in de Spreuken heet het van de Opperste Wijsheid, dat ze haar slachtvee geslacht heeft en haan wijn gemeend en haar tafel toegericht, en dat ze haar boden heeft uitgezonden, die roepen: „Komt, eet van mijn brood en drinkt van den wijn dien ik gemeend heb.”

En hij, die zelf de Opperste Wijsheid was, vergeleek het Koninkrijk der hemelen bij een Koning, die een bruiloft bereidde, en riep: „Ziet, ik heb mijn middagmaal bereid, mijne ossen en de gemeste beesten zijn geslacht en alle dingen zijn gereed,” en zijne dienstknechten uitzond, zeggende: „Komt tot de bruiloft!”

De noodiging, de oproeping alzoo tot iets luisterrijks, iets dat heerlijk genot belooft, en reeds om het genot den wensch zou doen opkomen, om er bij te mogen zijn en mede te mogen aanzitten.

Eenerzijds: Wie ten leven wil ingaan, ga in door de enge poort, neme zijn kruis op en verloochene zichzelf; maar ook anderzijds daarnaast en daar tegenover de vriendelijke schildering van een heugelijk bruilofsfeest, waartoe de Heere zijn geroepenen noodigt.

Nu zoudt ge zoo zeggen, als de roepstem uitgaat: „Nem uw kruis op en volg Mij”, dan zal het meerendeel angstig terugschrieken, maar als het heet: „Komt tot de bruiloft”, zal elk, die slechts komen kan, met geestdrift zich vinden taken.

En toch de Heere teekent het anders. Neen, de geroepenen schrikken nog weg als het heet: „Ga in door de enge poort!”, maar haast nog volhardender is hun afslaan van de noodiging als het heet: „Komt tot de bruiloft!”

Ook naar die bruiloft van het Lam wil de in zonde verzonken mensch niet heen.

De Heere zegt het duidelijk: ze weigeren allen. Ze weigeren op allerlei grond, onder allerlei voorwendsel, soms zelfs boosaardig. De een gaat tot zijn akker, de ander tot zijn koopmanschap, en een derde scheldt 's Konings boden uit, beschimpt ze en staat hun naar het leven.

Maar hoe ook hun wijze van weigeren verschille, op het roepen, op het herhaalde en dringende roepen, dat ze toch tot de bruiloft komen mochten, komt niemand.

Vanwaar dit verschijnsel?

Soms zegt men zoo wel: „Predik het Evangelie niet te streng, niet te hard, stel het vriendelijk voor en poog te lokken!”

Welnu, dat geschiedt hier. Hier is niets hard, niets onvriendelijks, maar alles uitlokkend en verleidelijk. Er is een vriendelijk nooden. Er is een roepen naar een feestmaal. Er is een lokken naar een ure van vreugde en heugelijk verblijden. En toch, hoe zacht en boeiend en lieflijk ook de voorstelling zij, de lieden komen toch niet.

Als den jongeling gezegd wordt, hard gezegd wordt: „Ga heen en verkoop al wat ge hebt”, gaat die jongeling op dat harde zeggen tenminste nog bedroefd heen. Maar hier, bij de noodiging tot de bruiloft, is zelfs van de droefheid geen spoor te ontdekken. Men weigert, omdat men wil weigeren. Uit opzet, uit moedwil, in vermetelheid van het hart.

Waarom dit dan ligt?

Zie, het komen op zulk een bruiloft als waarvan Jezus spreekt, was een hulde aan den Koning, in wiens naam de boden uitgingen, en juist die hulde aan den Koning brengen, dat wilde men niet.

Ot de Koning die hulde aan zijn kroon en majesteit ook al aanlokkelijk en begeerlijk inkleedde, deed er niet toe. Als die bruiloft in glans en eere schitterde, sou het 's Konings glorie verhoogen. Liep ze daarentegen amadelijk af en bleef hij alleen met de leegte tafels, dan zou zijn eere gekrenkt zijn, en overmits nu de genoodigden in hun boos hart, hem zijn glorie misgunden, en zijn smaad een zielsgenot vonden, daarom weigerden ze hem het huldebetoon, en bleven ze weg, om hem een ure der schande te berokkenen.

Een bruiloft wilde men wel. Feestgenot bracht de zinnen in verrukking. Maar zelfs dat feestgenot had zijn bekoring verloren, als er de eere van den Koning mee verhoogd werd.

En zoo ligt het antwoord klaar voor ons. Dat op het roepen: „Komt tot de

bruiloft” de genoodigden weigeren te komen, is niets dan vijandschap tegen God in hun hart.

Men stelle zich de zaak wel voor.

Als zulk een Oostersch vorst een huldigsfeest in zijn hofstad vierde, wierden er uachtige maaltijden aangericht, waarbij soms tien à twintig duizend personen aanzaten. Nog onlangs heeft Rusland's Czaar in Moskou meer dan zestien duizend genoodigden aan open tafels gespijsd.

Daarvoor vierden de noodigingen verzonden aan de oversten der koninklijke heirscharen, aan de regenten van steden en dorpen, aan de vertegenwoordigers en de besturen van alle instellingen, inrichtingen en genootschappen.

Heel het land moest op zulk een dag vertegenwoordigd zijn.

Maar dan moest men het voor zijn Vorst ook over hebben, om een tijdlang uit zijn bezigheden te gaan, om de lange reis te maken, om saam op te trekken naar de hoofdstad, en bovenal, dan moest er enthousiasme, liefde, meeleven in het hart zijn, om zich in de glorie zijns Konings te verheugen.

En die genoodigden wilden nu niet komen. Ze achtten de noodiging niet (vs. 5), en hadden het er niet voor over, om hun akker en hun koopmanschap er voor een korte poos aan te geven.

Ja, er nog, sommigen wilden zelfs niet erkennen, konden het niet velen en wilden het niet verdragen, dat 's Konings boden van hun Heer spraken, als ware Hij ook hun Koning.

En vandaar die boosheid, dat aangrijpen der zedenbode, dat schimpen, en ten leste die moord.

De Koning moest met zijn leegte tafels voor spot blijven zitten. Dat was hun toelag. Dat het geheimde leedvermaak, waarop ze zich voorbereidden.

En nu, het liep anders uit. Toen de genoodigde vertegenwoordigers en hoofden weigerden, liet de Koning al het volk roepen uit zijn hofstad. En die stroomden bij duizenden het feestterrein binnen. En zoo ging toch de bruiloft door. En zaten toch de duizenden bij duizenden aan. En was er toch voor den Koning eere, en schitterde zijn glorie in zijn hofkring.

Maar dit lag aan hen niet. Dit was tegen hun bedoelen. Zij hadden hun Koning smaad voor eere toegedacht, en daarom hadden ze geweigerd.

Zoo komt uit wat in ons hart school.

Zoo ziet ge aan dit woord van Jezus, hoe bitter en diep de haat en vijandschap tegen Gods eere zit ingeweven in het wezel onzer zonde.

Neen, van nature gaat niemand ten hemel in.

Niemand door de enge poorte, maar ook niemand ter bruiloft op.

Of ge het hard, dan of ge het lieflijk voorstelt, ons boos hart laat zich niet van de wijs brengen, maar weigert en slaat de verzenen tegen de prikkelen, en wil wel het kwade, maar wil het goede en wat Gode welgevallig is niet.

Omgezet, omgezet, omgezet moet eerst dat hart van binnen worden.

En anders, al beitel ge ook het *Soli Deo gloria* in den gevel uwer woning uit, dan is dien Koning te krenken u nog altoos liever van nature, dan dat ge zijn glorie verhoogen zoudt.

KUYPER.

De doleerende kerk van Oudewater in 't begin der 17de eeuw.

III.

Lydius was een dienaar des Woords die niettegenstaande zijn jeugdigen leeftijd zich geroepen achtte, om met kracht op te treden tegen de Remonstrantische dwalingen, en die daarom met Levinus in botsing zou komen.

Nauwelijks negen dienstjaren tellende, waagde hij het om zijne pen te scherpen tegen niemand minder dan Uytendogaert. Dete zeloot van het Remonstrantisme had in het jaar 1610 een boek uitgegeven onder den titel van: „Tractaet van het ampt ende autoriteit der Hoogen Chr. Overheyten in 't Kerkelijke”, opgedragen aan de HH. Staten van Holland en West-Friesland.

Twintig jaren tevoren had Uytendogaert eene predikatie uitgegeven, waarin juist het tegenovergestelde werd beweerd van hetgeen hij in genoemd tractaat omtrent het recht der overheid in kerkelijke zaken leerde. Dit feit greep de predikant Acronius te Schiedam aan, om een vlugschrift uit te geven onder den titel van: „Jae ende Neen Johannis Uytendogaerts, van de beroeping der Kerkelijke-Dienaren, gesteld bij forme van te samensprekkinge tusschen Johannem ende Uytendogaert”. Doch daarbij

liet hij het niet, daarenboven gaf hij een „Nootwendigh Vertoock” uit, om op grond van Gods Woord aan te toonen, dat de kerkregering van de politieke regeering behoort onderscheiden te worden.

Ook Lydius toog aan den arbeid om Uytendogaert te wederleggen. Weldra was hij met zijn arbeid gereed en ging hij den 5den Maart van 1610 zijn vaderstad Amsterdam opzoeken om zijn geschrift aldaar te laten drukken, en tevens aldaar andere zaken in orde te brengen. Den 16den van dezelfde maand keerde hij weder naar Oudewater terug, na zich te hebben overtuigd, dat zijn geschrift ter perse lag, ja dat er eenige exemplaren van gedrukt waren.

Toen hij echter tehuisgekomen was, kreeg hij kennis van een missive van de Heeren Staten van Holland en West-Friesland, die den 5den Maart verzonden was, waarbij verboden werd om omtrent de bevoegdheid der overheid in kerkelijke zaken eenig geschrift in het licht te zenden. Dit schrijven, aan alle classen van Noord- en Zuid-Holland toegezonden, deed Lydius den schrik om het hart slaan! De Staten hadden dreigend, dat wanneer een kerkelijk persoon hare bevelen wederspannig was, hierop de „pene” zoude staan van als „wederhoorigen van hare bevelen te worden gestraft”.

Wat nu te doen? Ofschoon Lydius in 't vervolg van deze geschiedenis zal blijken een man geweest te zijn, die niet zoo spoedig uit het veld was geslagen, scheen hem toen de gedachte, in ongenade te vallen bij Souvereine Heeren Staten, lung niet aangenaam. En daarvoor liep hij groot gevaar. Immers droeg hij er kennis van, dat alreede een groot aantal exemplaren van zijn boek gedrukt was.

Hij wist niet beter te doen, dan de zaak in den kerkeraad te brengen, die den 19den Maart samenkwam. Daarin verzocht hij aan de vergadering blijken de acten: „Sij wilde hem verlenen wettelijke getuigenisse van de dach wanneer hij na Amsterdam gereisd was, ende wederom komende, kennis van de E. E. Heeren missive gecregen heeft, opdat hem hetzelfde dies noot zijnde bij hare E. E. mogentheden voor ontschuldiging mogte dienen.”

En wat werd toen besloten? Het actenboek meldt:

„De broederen des kerkenraets hierop rijpelijk gelet hebbende en bevindende hetzelfde zijn eene saecke die verre stiet, hebben hem in dese saecke voor het allerbeste gerade, hij wilde dadelijk het werk doen ophouden, en wat het getuigenisse aangaet, tot zijnder ontschuld hebben geresolveert, dat wanneer door 't schrijven van den drucker bleek, hoe de saecke daarmede stont, ende of het getuigenisse van nooden was, so wilde zij hem 't selve geerne, na die waarheit geven, behoudens altijd de onschuld van de kerkeraad in deser als die gene die hem om 't selve boek te doen drukken noch raet noch advies hebben gegeven.”

Wij zien hieruit hoe bang men was voor de ongenade der heeren Staten, welke niet duldten, dat er meer in het openbaar bij geschrifte zou gehandeld worden over de vraag of de Overheid ook macht had over de kerk.

Naar alle waarschijnlijkheid heeft Lydius nog met heeren Staten over het uitgeven van bovenvermeld boek te doen gekregen. Tenminste, de actenboeken deelen een zaak mede, waaruit dit is af te leiden. Het is de volgende: De kerkeraad had reeds langen tijd vele bemoeienissen gehad met zekere Willem Bouwensen. Na talloze malen vermaand en geenszins bereid te zijn geworden, werd eindelijk besloten hem in den ban te doen. De uitvoering van dit besluit wordt aldus in het actenboek beschreven:

„Den 8 Augusti 1610 is Willem Bouwensen op 't choor present zijnde van Lydio geëcommunicerd, dewelke als hij in 't formulier gekomen was tot het gebet toe, soo is Willem opgestaan en heeft overliet uitgeroepen:

„Hebt gij nu uijt en mag ik mij verontwoorden, enz. Lydius sach na de Broederen en horende dat hem gesejt werd: vaert voort, is tot het gebet gekomen. Doch dewijle Lydius dat sejtte Willem: „dewijle het mij dan geweigerd werd te mogen spreken! houwt daer” en gaende hier en daer, wierp onder de broeders en susters passuilen in de volle vergaderinge livjende also:

COPJE. Gij mannen, vrouwen, broeders en susters, indien mijn van den kerkeraad achter van alles copie werk gelooft (ik geloof) men zal bevinden dat ze en draecht zijn leugenachtig.

VRAGE. Of Godt wel openbare leugenaers wijf sendt om zijn heilige woort te prediken? In deze passuile was geleijt een briefken, luidende: Jan Lydius dit lesende, sal 't mogelijk so qualick niet bekomen als het boekschrijven geiden heeft.

Dit gedaan hebbende, ging hij weder zitten en sonck overluijt so wel als de ghemeynte den 133 psalm. De ghemeynte aldus heel onroert zijnde, ging hij midden door dezelve wandelen, hopende een aanheik te krijgen, 't welck hij, Godt loff, miste en scheyde alsoo naar huys, alwaar hij aenveick te singen en als Willem Dirksen aldaer passeerde, seide hij: gaet nu naar huys en bidt Godt, dat gij niet sout en wort en riep ook tot de passerende diakenen; wat Banner Heeren sijt gij nu. Op 't welcke alle de kerkenraet leittende denkt tot sijner tijdt daer in na behooren te voorzien tot reparatie van haer eere.”

Hieruit blijkt dat Lydius de man was, op welken Bouwensen het meest gebeten was en

naast hem Willem Dirksen, welke later ons zal blijken een ijverig voorstander der Gereformeerde religie te zijn geweest. Van die beide mannen ging dan ook de meeste kracht in den kerkeraad uit; Levinus de Raet koesterde echter toen zijne Remonstrantische gevoelens nog niet, of hij durfde er niet helder voor uitkomen. Maar ook moet uit het bovenstaande worden afgeleid dat Lydius het op een of andere wijze heeft moeten ondervinden, dat de Staten misnoegd waren over het schrijven van zijn boek, waarin hij het bewuste of de overheid het jus in sacra had.

Hoe de titel luidde van dit boek is ons niet bekend geworden; ook weten wij niet of er exemplaren van in het licht verschenen zijn; ook laten de actenboeken der Gereformeerde kerk van Oudewater ons dienaangaande in het duister, immers wordt er niet een enkel woord meer melding van gemaakt. Dit is zeker dat Lydius getoond heeft de vrijheid van de kerke Gods tegen Remonstrantische aanmatiging te willen verdedigen.

Ofschoon Lydius allesbehalve eerlijk door Levinus de Raedt behandeld was, gelijk wij hierboven mededeelden, scheen het, dat de beide leeraars van Oudewater in goede verstandhouding met elkander leefden. De kerk bleefde dan ook zeer, zelfs boven vele andere in den omtrek. Doch in dien gewenschten toestand zou verandering gebracht worden door de overheid.

Deze heeft zekerlijk instinctmatig gevoeld, dat de invloed van het Gereformeerde beginsel door den arbeid van Lydius steeds krachtiger werd en dat Levinus daarvoor meer bukte dan van harte daaraan mededeelde. De overheid was toch over het algemeen Remonstrantisch gezind en gehoorzaamde daarom de inblazingen van Jan van Galen.

(Wordt vervolgd.)
WINCKEL.

Officieele berichten uit de Ned. Geref. kerken.

Door dezen bericht de kerkeraad der Neder. Geref. kerk (doleerende) te Arnhemden aan de Neder. Geref. kerken, dat hij op 12 August. Da. J. H. M. G. Wolf van Serooskerke in het ambt werd bevestigd; daarop in zijne eerste kerkeradvergadering voor geheel zijn kerk den band verbrak, die haar tot nu toe bond aan de organisatie van 1816/52 en terugkeerde tot de kerkenordening van 1619.

Gebiede de Heere zijn onmisbaren zegen over het werk der reformatie te Arnhemden. De kerkeraad voornomd, J. WISSE, Praeses. N. CORNELISSE, Scriba.

Vrijdag 10 Augustus 1888 heeft de gecombineerde classis Haarlem en Alkmaar, op verzoek van de kerk te Den Helder, in het kerkgebouw van de Ned. Geref. kerk te Zaandam onderzocht en, op praesadvies van de deputaten der Synode, met volle vrijmoedigheid tot de bediening des Woord toegelaten den WelEerwaarden heer W. den Hengst, candidaat in de heilige godgeleerdheid aan de Vrije Universiteit te Amsterdam, als herder en leeraar beroepen door de Neder. Geref. kerk te Den Helder. Stelle de Heere dezen jeugdigen broeder, die de Vrije Universiteit groote eere aandoet, tot rijken zegen voor zijne kerk!

P. VAN SON, h. t. Praeses. D. J. KARSSEN, h. t. Scriba.

SCHOONHOVEN. Ook in de gemeente Schoonhoven mag een beginsel der reformatie der kerk worden gezien. Nadat een en andermaal de kerkeraad van het Ned. Herv. kerkgenootschap schriftelijk en mondeling was uitgenoodigd om de reformatie hunner kerk tot stand te brengen, en telkens een antwoord gegeven was, waaruit de ongenueghheid bleek om naar eisch van Gods Woord te handelen, besloten de broeders, die de noodzakelijkheid der reformatie insagen, die zelve ter hand te nemen, krachtens het ambt der geloovigen. Het gevolg was dat den 25sten Juli onder leiding van Ds. W. F. A. Winckel van Oudewater als consultant een kerkeraad werd verkozen, welke voor de gehele gemeente het juk der Synodale hiërarchie afwierp en den 20nden daaraanvolgende als zodanig bevestigd werd. Dientengevolge traden als ouderling br. E. Notboom en als diakenen de brs. C. Meijer Pr. en J. van Gelderen Ca. op.

De Heere zegene de kerk van Schoonhoven en doe haar in bloei en wasdom toenemen! Namens den kerkeraad der Ned. Geref. Gem. te Schoonhoven, W. F. A. WINCKEL.

Ingevolge opdracht der voorloopige Synode van Neder. Geref. kerken, bijeengekomen te Utrecht den 25sten Juni 1888, brengen de ondergetekenden onder de aandacht der kerken, dat in De Heraut, onder de rubriek Officieele berichten uit de Neder. Geref. kerken, behooren te worden ingezonden alle kerkelijke berichten, die voor het gemeenschappelijk leven onzer kerken van belang zijn; namelijk: alles wat op kerkelijke beroepingen en examens betrekking heeft; korte berichten aangaande betgeen in classiale vergaderingen besloten is; mededeelingen van deputaten; berichten aangaande

conferentien in zake reformatie, diakonie enz. enz., opdat de onderlinge belangstelling daardoor worde gevoeld en de opbouw der kerken, mede langs dezen weg, bevordert worde.

Vooraf gelieve geen kerk, die tot reformatie kwam na de samenkomst der voorloopige Synode, te verzuimen hiervan aanstonds officieel bericht in te zenden.

Ook wordt er op aangedrongen, dat kerken, die geen dienaar des Woords hebben, bij verandering van haar adres daarvan in „De Heraut” kennisgeven.

En eindelijk gelieven de classen telkens te berichten wie als haar actuarius of correspondent is aangewezen of welke de roepende kerk der classis is.

Deze berichten zullen moeten geteekend zijn door den voorzitter of scriba van kerkeraad, classiale vergadering of commissie, of wel door deputaten, en behooren des Donderdags vóór twaalf uur aanwezig te zijn op het bureau van De Heraut te Amsterdam.

De beschikbare ruimte in De Heraut bedraagt in het geheel slechts één of 1½ kolom in ieder nummer. Kortheid van formulering bevordert dus den spoed der opneming.

J. C. SIKKEL.
J. C. VAN SCHILVEN.
Scribae Synodi.

Utrecht, 28 Juni 1888.

Buitenland.

Engeland. De Pan-anglicaansche Synode.

In het paleis van den aartsbisschop van Canterbury werd in de verloopende maand eene vergadering gehouden van alle Anglicaansche bisschoppen. Terwijl die heeren in Londen vergaderd waren, werden zij dikwijls genoodigd om te prediken. Zoo liet de Roomsche Lord Major een Anglicaanschen bisschop voor zich optreden. Dit klinkt in onze ooren zeer vreemd, doch niet als wij weten dat bij de aanvaarding van zijn ambt deze hooge waardigheidsbekleeder verklaarde, dat hij ambtelijk geen andere kerk kende dan de Anglicaansche, en daarom een predikant bij genoemde kerk tot zijn kapelaan benoemde.

De vergaderingen met de conferentie of Synode werden met gelosten deuren gehouden. Toch lekte nu en dan wat uit van hetgeen er ten huize van den aartsbisschop verhandeld was. Daardoor werd de geest, welke daar heerschte, openbaar, en kregen velen de vrijmoedigheid, om de vergadering met adressen lastig te vallen. Ieder schijnt voor zijn eigen stokpaardje de goedkeuring van de bisschoppen te willen. Zoo zond de „Broederschap van het heilige Sacrament”, een hoogkerkelijke vereeniging, een memorie in, waarin men zocht te betoogen, dat het bewaren van de gewijde teekenen, bij het Avondmaal gebruikt, niet in strijd is met de 39 artikelen en het Common Prayer Book. En dit terwijl in art. 28 geschreven staat: „Het Sacrament van het heilige Avondmaal wordt volgens de instelling van Christus niet bewaard.” In de liturgie staat: „Wanneer iets van het geconsecreerde brood of van den gewijden wijn overblijft, zal het niet uit de kerk gedragen worden.”

Ook werd het openbaar dat de conferentie zich bezig zal houden met eene revisie van de Engelsche vertaling van de oecumenische symbolen. Het schijnt er om te doen te zijn, de belijdenis dat de Heilige Geest uitgaat van den Vader in den Zoon weg te verhalen, opdat men zich alzoo zou kunnen vereenigen met de Grieksche kerk. Over het algemeen schijnt meer naar een spoedige vereeniging met de oud-Roomsche en Grieksche kerk gestreefd te worden dan met de Roomschen.

Toch schijnt het, dat men in hoogkerkelijke kringen niet algemeen met eene vereeniging met de Oud Katholieke kerk ingenomen is. Twee Engelsche bisschoppen hebben een reis door Duitschland en Zwitserland gemaakt om gegevens te verzamelen voor een nadere aansluiting der twee kerken. De voorstanders van eene vereeniging zeggen, dat de Oud-Roomschen in deze dagen denzelfden strijd hebben, welken driehonderd jaren geleden de kerk van Engeland voeren moest. „Als men hun geen hulp schenkt en geen sympathie betuigt, dan bekennen wij,” zoo spreekt men, „dat de Reformatie van de kerk van Engeland een daad van rebellie geweest, en dat men zich zoo spoedig mogelijk aan den Roomschen stoel heeft te onderwerpen. Ook wanneer men zegt, dat „schisma” („scheuring”) zonde is, dan komt die zonde voor rekening van die partij, welke door hare onrechtvaardige handelwijze tot schisma dwingt. Verder is ketterij een veel grooter kwaad en een zwaarder zonde dan het maken van „schisma”; de kerk van Rome is tot openbare ketterij vervallen.”

Voorwaar, deze hoogkerkelijke Engelschen spreken nog verstandiger dan onze synodalen. Volgens hen bestaat er maar één zonde, tenminste, men houdt zich zoo: zich afscheiden van de synodale organisatie.

Aan den anderen kant betoogen men, dat de Oud Roomschen wel het dogma van de onteilbaarheid mogen verwerpen, en dat men hun sympathie moet betuigen, doch dat men hen niet officieel mag helpen; de oud-Roomschen zijn te klein in geal, om aanspraak op erkenning als kerk te hebben(!). Er is bovendien onder hen ook een „down-grade”, een afwij-